

Stephen Sack

LANDSCHAP IN HET FIN DE SIECLE

De Amerikaanse kunstenaar Stephen Sack werkt al meer dan tien jaar aan een bijzonder project. Het kreeg de fantasienaam The Chromosomic Memory (het Chromosomisch geheugen).

Iedere drie jaar voegt Stephen Sack hooguit 20 werken aan het langzaam groeiende corpus toe. Sack gaat telkens van één en hetzelfde concept uit. Onze perceptie van de wereld, zegt hij, is in wezen niet meer dan een projectie van ons eigen innerlijk op de buitenwereld. Elke 'waarheid' wordt aldus herkend als een ervaring uit het verleden, die op zijn beurt terug te voeren is op onderbewuste lagen. 'Tijd' wordt dan een min of meer abstract begrip, omdat alles in elkaar overvloeit. Verleden, heden en toekomst worden één.

DUBBELBEELDEN

In de stereofotografie vond Sack aanleiding bovenstaande thema's met landschap en stedelijke architectuur te incorporeren. In het meest recente projectonderzoek *Landscapes* (1995-97) reikt hij onwaarschijnlijke dubbelbeelden aan van historische (stedelijke) landschappen en interieurs van kathedralen en rijksmonumenten. Het zijn uitvergroete reproducties van stereofoto's, die Sack op antiekbeurzen en in collecties van o.m. de Bibliothèque Nationale in Parijs, het Museum Ludwig in Keulen, het Prentenkabinet in Leiden en, meer recentelijk, in het Rijksmuseum in Amsterdam vond. De vage, door tijd, zuren en elementen aangetaste dubbelbeelden gaan in hun nieuwe gedaante een eigen leven leiden. Het zijn fantomen uit het collectieve geheugen, als het ware. Het fascinerende is dat we ze herkennen, maar aarzelen om ze met naam en toenaam te benoemen. Het zijn gemaskeerde beelden, die onze verbeelding prikkelen. Ze verschaffen de sleutel naar een surrealistische ruimte. Vooral de dubbelbeelden van immense kerkinterieurs laten onze blik dolen door een labyrintisch gebouw, dat sterk doet denken aan het werk van M.e. Escher

GRAFPLAATJES

Sack heeft duidelijk iets met bestaand beeldmateriaal en met gevonden voorwerpen die een grote historische en emotionele lading bezitten. Hij refereert graag aan de vergankelijkheid en de evolutie van dingen. In de VI~ _'O-.:re serie *Faces*

(1982-1985) worden bijv. reproducties van anonieme portretten een soort nieuwe archetypen. Het betreft macro-opnamen van gezichten op kleine, verweerde objecten zoals oude munten en ovaal porseleinen grafplaatjes. Het ene object is een ruilmiddel dat door veelvuldig gebruik is gesleten en vervormd, het ander een *memento mori* dat aangetast is door zure regen. Wat overblijft is de afdruk van de materie. Een logisch vervolg op Faces werd *Writings* (1985-87). Het idee van de aantasting, de 'verwoesting' van het gezicht en de meer filosofische gedachtengang hierachter werd in *Writings* vertaald naar grafschriften op verweerde en geschonden grafstenen. Gereproduceerd op groot formaat werden de geërodeerde epitaven cryptische, mystieke boodschappen. Het stenen geschrift - opnieuw uiterst symbolisch voor Het Geheugen - werd een andere vorm van communicatie toebedeeld.

VOGELPOEP

Het gaat Sack steeds weer om . n het geheugen opgeslagen, maar vergeten beelden. In de serie *Gestalt* (1987-89) werkte Sack van het abstracte naar het figuratieve: macro-vergrotingen van hoopjes vogelpoep in de modder. En *Matches* (1989-90) bestaat uit een serie monumentale fotowerken van afgebrande lucifers, die eruit zien als kolossale totempalen. Tot het formaat van 3,50 meter vergroot, incorporeren de roetzwarte kopjes van de lucifers een spirituele wereld.

Maar nergens beter dan in de serie *NoffuB* (1990-93) tenslotte, is te zien dat het Sack om de 'sporen' van beelden te doen is, om een aura, om het visuele geheugen, zoals dat in onze hersenen ligt opgeslagen. Het gaat hem niet om concrete tastbare beelden, maar om een blauwdruk, een matrix, een soort oerbeeld. Voor deze serie reproduceerde Sack de achterkant van 18e eeuwse zoölogische illustraties, gravures uit de collectie van de Franse natuurhistoricus Le Comte Buffon. In de loop der eeuwen is de inkt door het papier gesijpeld. Dat is een kolfje naar Sacks hand: afbeeldingen als vage herinneringen, die eigenlijk nooit voor het oog bedoeld zijn en het daglicht nimmer verdroegen. Sack spreekt over 'het geheugen van het papier'. Buffon was lid van de Academie des Sciences en directeur van de Jardin et le Cabinet du Roy van 1739-1788 in Parijs. Hij stierf twee jaar voor het uitbreken van de Franse Revolutie. Buffon was een man van zijn tijd die modern was ingesteld. Hij hechtte veel belang aan de alchemistische traditie. In *The Chromosomic Memory* krijgen zijn gereproduceerde gravures een symbolische waarde.

Mireille Thijsen